

lem det ældre og det yngre tyranni gør store forskelle sig gældende. For at samle hele materialet må B. benytte en meget vid og vag definition af tyranniet, nemlig »die ungesetzliche, einem Gemeinwesen aufgezwungene Alleinherrschaft« (s. 6). Det er indlysende, at en historiker af B.'s format er ganske klar over de meget forskelligartede økonomiske og sociale faktoreres betydning for tyranniets opståen og udvikling i de forskellige tidsafsnit, og i afsnittene om tyranniets historiske funktion behandles disse forhold naturligvis. Men for B. er den historiske problematik først og fremmest knyttet til de enkelte tyranners personligheder. I et magtskyt og herskelystent individs stræben efter lovløs magtudfoldelse ser han den primære årsag til indførelse af ethvert tyranni, og først ud fra denne konception opnår hans værk den nødvendige tematiske enhed.

Hvad enten man godtager B.'s grundopfattelse eller stiller sig skeptisk overfor den (hvad måske de fleste historikere vil gøre), må man anerkende, at B. med sin enorme, kritisk bearbejdede materialesamling har skabt det længe savnede standardværk over et af de vigtigste fænomener i den græske politiske historie.

OTTO MØRKHOLM

LEO STRAUSS: *On Tyranny*. Revised and enlarged. Ithaca, N. Y., Cornell University Press, 1968. xii + 228 s. 19 sh.

Denne »paperback«-udgave af en bog, som først udkom i 1963, indeholder et i og for sig sympatisk forsøg på at inddrage en oldtidsforfatter i den moderne politiske diskussion af diktaturet og dets væsen. Xenophons lille dialog »Hieron« oversættes og kommenteres af Leo Strauss (s. 1-142); endvidere aftrykkes et diskussionsindlæg af Alexandre Kojève (baseret på Hegels politiske teorier) og Strauss' svar på dennes og andres kritik (s. 142-226).

Selv om man altid er tilbøjelig til at kippe med flaget for de forskere fra andre discipliner, som er villige til en seriøs konfrontation med antikkens teorier, må man beklage, at S. ikke har fundet et værk, som i højere grad var umagen værd. Trods alle påstande om det modsatte er Xenophon ikke så betydelig og relevant en politisk tænker, som S. gerne vil gøre ham til. Den foretagne sammenligning med Machiavelli kan han slet ikke leve op til. Hans værk er snarere tidstypisk og derfor velegnet for den historiske interpretation, som S. afviser med foragt.

OTTO MØRKHOLM

JOHAN HENRIK SCHREINER: *Aristotle and Perikles. A Study in Historiography*. Symbolae Osloenses fasc. supplet. XXI. Oslo, Universitetsforlaget, 1968. 138 s.

Siden hin januardag i 1890, da man i British Museum fandt en papyrusrulle med størstedelen af Aristoteles' værk om »Athenæernes statsforfatning«, er meget blæk og megen forskeraktivitet blevet anvendt på forklaringen og analysen af denne historiske kilde. På grund af Aristoteles' almindelige omdømme måtte et historisk skrift fra hans hånd betragtes som noget nær en sandhedsåbenbaring.

Det vakte derfor en forståelig skuffelse at skriftet meget vanskeligt kunne leve op til forventningerne, og enkelte forskere gik så vidt som til at argumentere, at sådan noget sludder kunne Aristoteles ikke have skrevet, og at værket derfor måtte henføres til een af hans mindre begavede elever. Ved en kedelig, men forståelig fejltagelse var dette umodne elevarbejde så smuttet ind blandt mesterens skrifter.

I sin doktordisputats, der trods sin indsnævrende titel må betragtes som en kildeanalyse af hele den historiske del af »Athenæernes statsforfatning«, levner Schreiner ikke Aristoteles megen ære som historiker. Vi har for os et overfladisk hastværksarbejde, hvis manglende logik og indre modsigelser hovedsageligt skyldes en ubehændig sammenflikning af indbyrdes modstridende versioner. Schreiner anser Aristoteles for værkets forfatter og gennemfører sin »afsløring« af den store mand med stor behændighed og demonstrativ tilfredshed. I hovedtrækkene er denne kritik sikkert rigtig og tjener til at vise, hvor farvet og fordrejet billedet af Athens forfatningsudvikling i de ældre tider var blevet i løbet af 4. århundrede f. Kr.

Men når det kommer til detailanalysen virker Schreiners metode mærkelig mekanisk og højst problematisk. Han arbejder udfra to grundsætninger, som ikke bevises og som næppe er beviselige: 1) Aristoteles bygger udelukkende på tre attiske lokalhistorikere, Kleidemos, Androtion og Phanodemos, som repræsenterer henholdsvis det radikale demokrati, det moderate demokrati og oligarkiet. 2) »It is almost a law of Athenian historiography that each historian opposes his predecessor« (s. 19). Vanskelighederne opstår fordi Aristoteles ikke citerer sine kilder ved navn, men anvender begreber som »de folkelige« (for Schreiner lig Kleidemos) og »nogle« (for Schreiner lig Androtion!). Og mens det er muligt at få et indtryk af Kleidemos og Androtion som politiske skribenter, er og bliver Phanodemos en tåget figur. Det eneste, vi kan sige med sikkerhed udfra hans fragmenter, er, at han var positivt indstillet overfor Kimon. Ifølge Schreiners analyse var han negativt indstillet overfor Theseus (s. 22), Solon (s. 33), Peisistratos (s. 45), Alkmaioniderne inklusive Kleisthenes (s. 52) og Perikles (s. 90 f.). I sandhed en mærkelig lokalhistoriker! Betænkeligt virker det også, at Schreiner frit bruger Isokrates' udsagn til at supplere vor magre viden om Androtion, til trods for at de to forfattere havde stik modsat opfattelse af en så vigtig historisk skikkelse som Themistokles.

Schreiners bog rummer mange interessante iagttagelser. Den er skrevet i en tiltalende frisk stil, men er ikke ligefrem letlæselig, med mindre man har et godt kendskab til emnet. Og det er beklageligt, at så meget af argumentationen hviler på ubeviselige og højst tvivlsomme forudsætninger.

OTTO MØRKHOLM

MARY E. SMALLWOOD: Documents Illustrating the Principates of Nerva, Trajan and Hadrian. Cambridge University Press 1966. xii + 208 s. 42 sh.

MARY E. SMALLWOOD: Documents Illustrating the Principates of Gaius, Claudius and Nero. Cambridge University Press 1967. xii + 148 s. 40 sh.

Kildesamlinger er utvivlsomt nyttige. De foreliggende føjer sig ind i rækken af overskuelige engelske håndbøger – cf. Ehrenberg/Jones: Documents Illustrating the Principates of Nerva, Trajan and Hadrian.